

REZUMAT

Prezenta teză este un studiu analitic al arealului montan ”Țara Dornelor” din județul Suceava, cu mare potențial de dezvoltare economică și cu mari perspective, dar insuficient exploatat.

Prima parte a tezei, alcătuită din două capitole, stabilește fundamentul teoretic și contextul general al studiului. În primul capitol este dezvoltat conceptul dezvoltării rurale în general, apoi generalități privind dezvoltarea rurală în România, cu exemple de dezvoltare rurală și tendințele privind dezvoltarea rurală în spațiul românesc. De asemenea, este prezentat conceptul de ”smart village” și dezvoltarea comunitară în ruralul românesc prin prezentarea rolului spațiului comunitar european în dezvoltarea mediului rural. Tot în primul capitol sunt prezentate câteva aspecte referitoare la inovațiile sociale, cu definiții și prezentarea rolului acestora în contextul dezvoltării rurale a Țării Dornelor prin programul LEADER. Al doilea capitol aprofundează conceptul dezvoltării rurale concentrându-se pe cercetări privind dezvoltarea rurală în Uniunea Europeană și în România și prezentarea unor modele de dezvoltare în spațiul rural atât din România cât și din spațiul comunitar european.

Primul capitol al tezei, ABORDĂRI CONCEPTUALE PRIVIND DEZVOLTAREA RURALĂ, aprofundează teoria conceptuală a dezvoltării rurale ca un proces complex, care necesită o abordare echilibrată și integrată, concentrându-se pe nevoile specifice ale fiecărei comunități și asigurându-se că beneficiile dezvoltării sunt distribuite în mod echitabil între toți membrii comunității, ca un proces complex și multifacțat de îmbunătățire a calității vieții în zonele rurale, incluzând aspecte sociale, culturale, economice și de mediu. Capitolul evidențiază cum dezvoltarea rurală este esențială pentru a aborda provocările specifice pe care le întâmpină comunitățile rurale, inclusiv izolarea geografică, accesul limitat la servicii și resurse, precum și vulnerabilitatea la schimbările economice și climatice. Este evidențiată importanța tuturor factorilor implicați în fenomenul dezvoltării rurale, dinamica și cauzalitatea determinării dezechilibrelor care blochează sau încetinesc determinarea dezvoltării rurale. În România, aceasta implică o serie de provocări și oportunități specifice contextului său socio-economic și geografic. Deși există progrese semnificative, dezvoltarea rurală în România continuă să întâmpine provocări, inclusiv fragmentarea terenurilor agricole, infrastructura inadecvată, accesul limitat la servicii și migrația tinerilor. Abordarea integrată și sustenabilă, împreună cu utilizarea eficientă a resurselor și a fondurilor disponibile, sunt esențiale pentru a asigura o dezvoltare rurală echitabilă și durabilă în România.

Cel de-al doilea capitol al tezei, STADIUL CERCETĂRILOR PRIVIND DEZVOLTAREA RURALĂ, pune accent pe Dezvoltarea rurală în Uniunea Europeană (UE) și în România, ca o componentă esențială a politicii agricole comune (PAC) cu rol în îmbunătățirea competitivității agriculturii, gestionarea durabilă a resurselor naturale și climatice, precum și dezvoltarea economică și socială echilibrată a zonelor rurale. PAC se bazează pe două piloni principali: plăți directe către fermieri și măsuri de dezvoltare rurală implementând obiectivele Uniunii Europene pentru dezvoltarea rurală: îmbunătățirea competitivității sectorului agricol prin modernizare, inovație și transfer de cunoștințe, gestionarea sustenabilă a resurselor naturale și acțiuni climatice pentru a combate schimbările climatice, gestionarea eficientă a apei, conservarea biodiversității și dezvoltarea energiilor regenerabile, dezvoltarea economică și socială în zonele rurale prin creșterea ocupării forței de muncă, sprijinirea antreprenoriatului și îmbunătățirea infrastructurii și a accesului la servicii de bază.

Capitolul pune în evidență importanța Fondului European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR), care sprijină programele de dezvoltare rurală concepute la nivel național sau regional în conformitate cu prioritățile UE, acoperind o gamă largă de acțiuni, fără a se limita la acestea, respectiv: sprijin pentru investiții în ferme pentru modernizare și pentru creșterea eficienței energetice, programe de formare și inovație pentru fermieri și întreprinderi rurale, măsuri de protecție a mediului, inclusiv agro-mediu-climă și agricultură ecologică, sprijin pentru dezvoltarea locală LEADER, care încurajează abordările de jos în sus pentru dezvoltare rurală, implicând comunitățile locale în luarea deciziilor. Cercetările privind dezvoltarea rurală în Uniunea Europeană sunt extinse și diversificate, reflectând complexitatea și diversitatea zonelor rurale din diferitele state membre. Aceste cercetări sunt adesea susținute prin fonduri europene, inclusiv prin programul de cercetare și inovare Horizon Europe (anterior Horizon 2020) și alte inițiative.

Rolul cercetărilor este de a contribui la formularea politicilor UE, oferind date și analize care ajută la orientarea investițiilor și la elaborarea de strategii eficiente pentru abordarea provocărilor și oportunităților specifice zonelor rurale din Europa. Ele sprijină schimbul de bune practici și inovații între diferite regiuni și state membre, promovând astfel o dezvoltare rurală mai coerentă și sustenabilă în întreaga Uniune Europeană. Politica Agricolă Comună (PAC), ca principala politică a UE pentru dezvoltarea rurală, aceasta oferă sprijin financiar pentru agricultură, dezvoltarea rurală și gestionarea mediului în zonele rurale, concentrându-se pe obiectivele precum îmbunătățirea productivității agricole,

protecția mediului, gestionarea resurselor naturale și promovarea diversificării economice în zonele rurale.

Programul de Dezvoltare Rurală (PDR), implementat de către statele membre ale UE pentru a promova dezvoltarea rurală la nivel național, acordă finanțare și sprijin pentru o varietate de inițiative și proiecte care vizează diversificarea economică, îmbunătățirea infrastructurii, protecția mediului, promovarea turismului rural, dezvoltarea comunităților și multe altele. Programul LEADER se bazează pe o abordare descentralizată și participativă, în care Grupurile de Acțiune Locală (GAL-uri) sunt implicate în identificarea și implementarea proiectelor de dezvoltare rurală. Acest program promovează diversificarea economică, dezvoltarea resurselor umane, conservarea patrimoniului cultural și natural și îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale. Tot în acest capitol este prezentată și inițiativa Euromontana, ca o inițiativă a UE care se concentrează pe dezvoltarea zonelor montane din Europa. Euromontana promovează dezvoltarea durabilă a comunităților montane, conservarea patrimoniului natural și cultural, diversificarea economică și promovarea cooperării între regiunile montane. De asemenea, sunt prezentate modele de proiecte, ca exemple de bune practici, atât din spațiul european cât și din România.

Partea a doua a tezei, constând în contribuțiile proprii, este formată din două capitole. În cel de-al treilea capitol este prezentată metoda de cercetare și baza de informații care au dus la rezultatele studiului, iar în capitolul patru este realizat studiul privind strategiile de stimulare a creșterii economice și a îmbunătățirii calității vieții în Țara Dornelor, concluzionând cu modelul de dezvoltare particularizat, adaptabil, specific Țării Dornelor.

Astfel, capitolul trei, METODA DE CERCETARE ȘI BAZA DE INFORMAȚII, abordează aspectele practice care în final fundamentează un model de dezvoltare în Țării Dornelor. Capitolul prezintă metodele de cercetare adaptabile cercetării realizate, apoi o analiză economico-socială a Țării Dornelor pentru diagnosticarea fenomenologică din punct de vedere economic și social a arealului, prezentarea datelor statistice prin evidențierea evoluției în timp a determinantilor, respectiv a aspectelor geografice, demografice, a sănătății și învățământului din Țara Dornelor.

Am utilizat observația directă pentru verificarea și completarea altor surse de informații, precum documentele din statistică. Acest lucru mi-a oferit sprijin pentru obținerea unei imagini mai complete și mai fiabile a arealului studiat. Este o metodă valoroasă de cercetare, care oferă cercetătorilor o perspectivă autentică și o înțelegere mai profundă a fenomenelor studiate în mediul lor natural. Pentru obținerea datelor cantitative în studiile realizate, am aplicat

metoda de cercetare bazată pe chestionar. Este o tehnică des folosită în cercetarea socială, de piață, psihologică și în multe alte domenii pentru a colecta date de la un număr mare de persoane într-un mod relativ eficient și economic. Am apelat la această metodă în realizarea studiilor cantitative realizate în arealul Țării Dornelor, bazat pe întrebări standardizate adresate populației din acest teritoriu pentru a obține informații despre atitudini, comportamente, preferințe, opinii și alte variabile.

În capitolul patru, STUDIUL PRIVIND STRATEGIILE DE STIMULARE A CREȘTERII ECONOMICE ȘI A ÎMBUNĂTĂȚIRII CALITĂȚII VIEȚII ÎN ȚARA DORNELOR evidențiază rezultatele studiilor, a analizelor și a cercetărilor cu privire la potențialul social, economic și cultural al ruralului Țării Dornelor (Bazinul Dornelor) din județul Suceava pentru o dezvoltare sustenabilă și identificarea și propunerea de noi oportunități de dezvoltare economică a zonei rurale a Țării Dornelor cu aplicabilitate extinsă.

Capitolul prezintă o serie de analize la nivel macro a arealului Țării Dornelor, respectiv Produsul Intern Brut, analiza structurii sociale și a modelului cultural, analiza infrastructurii tehnice, respectiv a celei de transport, a comunicațiilor, infrastructura de servicii publice. Se prezintă apoi analiza capitalului social al Țării Dornelor, a capacității inovaționale, a dezvoltării sustenabile și analiza SWOT a Țării Dornelor. De asemenea, este dezvoltată abordarea LEADER (Programul LEADER), considerat drept o metodă de susținere a identității locale, utilizat pentru a construi și dezvolta "economii de cultură" prin vânzări de produse "locale" pe piețele naționale și internaționale, care apoi să contribuie la o aprofundare a identității în zona locală. Programul LEADER reprezintă un program de dezvoltare prin care se încearcă consolidarea imaginilor zonelor rurale printr-o "politică de identitate". În Țara Dornelor au fost realizate o serie de investiții prin Grupul de Acțiune Locală "Bazinul Dornelor ", având astăzi funcționalitate și care au generat locuri de muncă.

Capitolul se încheie cu propunerea unui model de dezvoltare locală, pentru o dezvoltare integrată și eficientă a teritoriului rural din Țara Dornelor cu accent pe domeniile agricultură, industrie și turism concomitent cu crearea de noi locuri de muncă și implicit soluții pentru creșterea calității vieții și a ratei de menținere a tinerilor în localitățile rurale din Țara Dornelor.

Identificarea modelului de dezvoltare are ca fundament studiul pe bază de chestionar aplicat în localitățile din Țara Dornelor, materialele bibliografice referitoare la specificitatea localităților componente și informații și date statistice actualizate, prelucrate, obținute de la instituții abilitate precum: Institutul Național de Statistică, Oficiul Național al Registrului Comerțului,

Agencia de Plăți și Intervenție pentru Agricultură, Agenția Națională a Zonei Montane, Grupul de Acțiune Locală "Bazinul Dornelor", Primăriile Unităților administrativ teritoriale componente.

Având în vedere specificul agricol al Țării Dornelor, bazat în special pe creșterea animalelor, un proiect ce poate asigura venituri populației, sustenabilitate economică și dezvoltare arealului ar putea fi înființarea unui lanț scurt de aprovizionare cu produse agricole procesate într-o unitate comună de procesare.

Proiectul poate avea impact pozitiv pentru toți locuitorii din UAT-urile aparținente "Țării Dornelor" atât din punct de vedere social prin crearea de noi locuri de muncă, cât și economic, prin asigurarea de venituri sigure membrilor cooperatori. Un astfel de proiect poate fi finanțat prin contribuția membrilor ce fac parte din entitatea economică nou constituită, dar și prin fonduri nerambursabile, accesând linii de finanțare acordate prin Planul Național Strategic 2023-2027, gestionat de Ministerul Agriculturii prin Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale.

Prin proiect, se va construi o unitate modernă de colectare, procesare, depozitare și comercializare a produselor lactate, care va constitui un pilon al dezvoltării industriei laptelui în Țara Dornelor, județul Suceava. Astfel, va fi construită o hală de producere, procesare și comercializare a produselor lactate pentru creșterea eficienței cooperării între producătorii agricoli membri ai formei asociative, prin utilizarea în comun a infrastructurii nou înființate. Investiția va contribui la crearea de noi unități de procesare a produselor agricole locale și promovarea lanțurilor alimentare integrate, acțiuni ce vor avea ca efect direct, crearea de locuri de muncă contribuind astfel la promovarea ocupării forței de muncă.

Propunerea modelului de dezvoltare ar putea contribui la susținerea stimulării și protecției produsului prin aplicarea mecanismelor folosite în UE; creșterea consumului de produse alimentare autohtone în detrimentul produselor provenite din import; creșterea numărului de fermieri crescători de animale (vacii de lapte) din zona de impact a proiectului, ce furnizează materia prima necesară acestei fabrici de prelucrare a laptelui; dezvoltarea activității de prelucrare a laptelui în vederea obținerii de produse precum: telemea, cașcaval, brânză proaspătă de vaci, brânză topită, unt și smântână de consum, brânzeturi fermentate, produse proaspete (iaurt, sana, lapte bătut).

La nivelul pieței de desfacere proiectul va avea succes datorită faptului că orientarea preferințelor românilor spre lapte de consum autohton și spre produse obținute din prelucrarea laptelui este tot mai mare, de asemenea, la nivel național, a crescut cererea pentru lapte de consum și produse lactate, precum și

proгноza de creștere a consumului la nivelul celui înregistrat în alte țări din Uniunea Europeană. Proiectul va contribui la dezvoltarea pieței locale și regionale de lapte și produse din lapte în același timp fiind satisfăcute cerințele stilului modern de viață al consumatorilor, aceasta fiind cheia competitivității pe piață.

Aducerea acestei investiții ar umple un gol existent pe piața locală, regională și chiar națională, respectiv nevoia de consum pentru produse lactate și brânzeturi (de producție autohtonă) obținute în condiții optime și care să asigure, cantitativ și calitativ, aportul optim de nutrienți necesari. Fermele de familie din Țara Dornelor sunt un factor care contribuie esențial la securitatea alimentară, iar diversitatea produselor ce au dobândit dreptul de utilizare a mențiunii de calitate facultative ”produs montan” asigură necesarul de hrană pentru consumatorii deja obișnuiți și dependenți de gustul acestora.

UAT-urile componente Țării Dornelor se aseamănă ca forme de manifestare socio-economică, din punct de vedere gastronomic, diferențele constând în poziționarea geografică a acestora și tradițiile locale.

În concluzie, rezultatele studiului arată potențialul semnificativ al Țării Dornelor de dezvoltare socio-economică prin participarea activă a locuitorilor săi. Pentru asigurarea succesului și a rezultatelor efective este esențială colaborarea și implicarea factorilor decidenți de la nivel local, luarea de inițiative pentru a veni în sprijinul operatorilor economici și a locuitorilor cu potențial de aducere plus valoare comunității în care locuiesc, pentru dezvoltarea economică și bunăstarea populației.

Lucrarea se finalizează cu un capitol de concluzii în care sunt sintetizate rezultatele studiului și sunt prezentate recomandări și direcții pentru un model strategic de dezvoltare a Țării Dornelor.